

Türkiye'de Yasama Etiği alışmaları ve Öneriler

Yrd. Doç. Dr. Cüneyt Yüksel

***MARDİN MİLLETVEKİLİ
AK PARTİ SİYASİ VE HUKUKİ İŞLER BAŐKAN YARDIMCISI***

**YARGI ETİĞİ VE YASAMA ETİĞİ
ULUSLARARASI KONFERANSI**

**18 Őubat 2009
Sheraton Oteli
Ankara**

Genel Olarak Yasama Etiği

- **Hesap verebilirlik ilkesi üzerinde temellendirilmiş bir parlamento yolsuzluk ve etik dışı faaliyetle mücadelede önemli bir role sahiptir.**
- **Yasama etiğinin amacı;
görevleri milletin egemen iradesini temsil etmek olan parlamenterlerin bu görevlerinin saygınlığını koruyacak davranışlarda bulunmalarını temin etmektir.**

Genel Olarak Yasama Etiği

- **Kurallarla hayata geçirilen etik davranış standartları bir toplumun yasama organından beklentilerini yansıtır.**
- **Bu kurallar olmadan parlamenterlerin, davranışlarının etik yönünü çizecek kılavuzları, vatandaşların da temsilcilerinin faaliyetlerini gözetecek araçları yoktur.**

AK Parti'nin Devlette Etik Konusunda Başarısı

AK Parti iktidarı 2002 senesinden beri etik alanında önemli adımlar attı.

- 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması Hakkında Yasa Yürürlüğe girdi.
- Kamu Görevlileri Etik Kurulu kuruldu.
- 2006 senesinde Siyasi Etik Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Taslağı gündeme getirildi.

Uluslararası Göstergelerde İyileşme

▪ **2002 ile 2008 yılları arasında yayınlanan TI yolsuzluk endekslerinde gözle görülebilir bir iyileşme fark edilmektedir.**

• **2002 senesinde 102 ülkeden 64. sırada,**

• **2004 senesinde 146 ülke arasında 77. sıra iken**

• **2008 senesinde 180 ülke arasında 58. sıraya yükselmiştir.**

• **Diğer yandan Güney Doğu Avrupa ve Merkez Asya Ülkeleri arasında yolsuzlukla mücadele alanında birinci sıradadır.**

Siyasette Etik Yasal Altyapıyı Oluşturan Düzenlemeler

- Anayasa m. 76, 81 (yasama etiği), 68, 69 (siyasetin finansmanı)
- TBMM İçtüzüğü
- 3628 Sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadele Kanunu
- 3069 Sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği ile Bağdaşmayan İşler Hakkında Kanun
- 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu
- 2820 Sayılı Siyasi Partiler Yasası

AK Parti Tarafından Atılan Adımlar

- **Milletvekillerinin uyması gereken etik kurallar bu kanunlarda düzenlenmiş olmasına rağmen, dağınık halde bulunan etik ilkeleri toparlayıp bir araya getiren ve uygulanması için Komisyon kuran bir yasa henüz yürürlüğe girmemiştir.**
- **Bu amaç doğrultusunda hükümetimiz 5 Nisan 2006 tarihinde Siyasi Etik Komisyonu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun Tasarısı Taslağını gündeme getirmiştir.**

Ulusal Program

- **“Siyasi Etik Komisyonu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi”ne ilişkin sürecin süratle tamamlanması için çalışılacaktır.**
- **Ayrıca bu Teklif, siyasi etik alanında yapılan düzenlemeler ve 1/6/2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümleri çerçevesinde, Mal Bildirimi’nde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu’nda değişiklik yapılmasına ilişkin hükümler içermektedir.**

Ulusal Program

- **Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu'nun (GRECO) I. ve II. Aşama Türkiye Değerlendirme Raporlarındaki siyasette etik konusundaki tavsiyelerinin yerine getirilmesi için yapılan çalışmalara etkin bir şekilde devam edilecektir.**
- **Siyasi partiler mevzuatı ve siyasi partilerin finansmanı ile ilgili konularda Avrupa ülkeleri uygulamalarıyla paralellik oluşturulması için mevcut çalışmalar sürdürülecek ve gerekli hukuki düzenlemeler yapılacaktır.**
- **Bu çerçevede "Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Taslağı"na ilişkin çalışmalar tamamlanacak ve Meclis'e sevk edilecektir.**

Diğer Ülkelerden Örnekler

- **Almanya, İrlanda ve İngiltere’de kanun koyucular potansiyel çıkar çatışmasıyla ilgili açıklama yapmakla yükümlü kılınırlar ancak o konuyla ilgili oy kullanma hakları ellerinden alınmamıştır.**
- **Avam Kamarası’ndaki kurallara göre “doğrudan ya da dolaylı olarak konuyla ilgili herhangi bir maddi çıkar ya da menfaat söz konusuysa müzakerelerde beyan edilmelidir”.**

Diğer Ülkelerdeki Durum

- **ABD’de Parlamenterler ve onlar için çalışanlar elli doların üzerinde değeri olan hediye kabul edemezler.**
- **Bazı ülkeler hediye kabul etmeyi yasaklamamakta fakat finansal açıklamalarında bu hediyelere de yer verme yükümlülüğünü getirmektedirler.**
- **Almanya ve İtalya başta olmak üzere bazı ülkelerde kabul edilemeyecek hediyelerin değeri beş bin Amerikan dolarının üzerindedir.**

Siyasi Etik Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Teklifi

1. AMAÇ

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve dışarıdan atanan Bakanlar Kurulu üyeleri ile ilgili olarak,

- saydamlık,**
 - tarafsızlık,**
 - dürüstlük,**
 - hesap verebilirlik,**
 - kamu yararını gözetme**
- gibi etik ilkelerin belirlenmesi**

Siyasi Etik Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Taslağı

2. AMAÇ:

Bu doğrultuda görev yapmak üzere;

- Türkiye Büyük Millet Meclisinde Siyasî Etik Komisyonunun kurulması,**
- Bu Komisyonun görev, yetki, çalışma usul ve esaslarının, temiz siyaset ve saydamlık ilkeleri çerçevesinde düzenlenmesi**

Siyasi Etik Komisyonu

TEMSİL;

- Siyasî parti grupları, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 11. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen oranlara göre tespit edilecek sayıda milletvekiliyle temsil edilir.
- Plan ve Bütçe Komisyonu ve Dilekçe Komisyonu üyeliğine seçilen milletvekilleri,
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı üyeleri ve Bakanlar Kurulu üyeleri,
- Komisyonda görev alamazlar.

Siyasi Etik Komisyonu

Komisyonun görevleri;

- Resen veya başvuru üzerine; milletvekilleri ve dışarıdan atanan Bakanlar Kurulu üyelerinin bu Kanunda ve diğer kanunlarda yer alan etik ilkelere riayet edip etmediğinin incelenmesi,
- araştırılması ve değerlendirilmesi;
- Siyasî etik kültürünün yerleşmesini sağlamak üzere çalışmalar yapmak ve bu konuda yapılacak çalışmalara destek olmaktır.

Siyasi Etik Komisyonu

İnceleme ve araştırma;

- Etik ilkeler çerçevesinde yürütülür.**
- En geç bir ay içinde sonuçlandırılır.**
- Gerektiğinde bu süre her defasında bir ay olmak üzere 3 kez uzatılabilir.**

Siyasi Etik Komisyonu

Hazırlanan Raporlar,

- **En geç bir ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulur.**
- **Düzenlemelere aykırı hareket ettiği tespit olunanlar hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından, Anayasa, Kanun ve İçtüzük hükümleri uyarınca işlem yapılır.**

Milletvekilliği ile Bağdaşmayacak İşler

- Bankalar,
- Finans ve sigorta kurumları,
- Menkul değer aracı kuruluşları veya bunların iştiraki olan işletme, kurum ve kuruluşlarda ücretli veya ücretsiz herhangi bir görev üstlenemezler.

- Arazi alım satımı yapan veya
- Toplu konut inşaatı işleri ile uğraşan Kuruluşlarla, herhangi bir menfaat karşılığında iř ilişkisi kuramazlar, bu tür kuruluşlarda görev kabul edemezler.

Bağdaşmayacak İşler

- **Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve Bakanlar Kurulu üyeleri kendilerine verilecek her türlü hediye ve hibe niteliğindeki eşyayı, Komisyonun izni olmadan kabul edemez.**
- **Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve dışarıdan atanan Bakanlar Kurulu üyeleri, mevcut durumlarını üç ay içinde bu Kanuna uygun hale getirirler.**

Neler Yapılmalı?

- Uluslararası uygulamada etik kodlarında düzenlenen ilkeler aşağıdaki gibidir;
- “saydamlık, tarafsızlık, dürüstlük, hesap verebilirlik, kamu yararını gözetme”
- Bu ilkelerin Kanun’da tanımlanması gerekir.

Komisyonun Oluşumu

- **TBMM’de grubu olan parti sayısının üç veya daha az olması halinde her partiden 4’er, TBMM’nde grubu olan parti sayısının dört veya daha fazla olması halinde her partiden 2’şer, milletvekilinden oluşur şeklinde bir düzenleme oldukça işlevsel olacaktır.**

Komisyon

- Komisyon'un görevleri arasında çağdaş ülkelerde olduğu gibi tavsiye ve eğitim görevlerinin de düzenlenmesi gerekmektedir.
- Etik ihlale karar verildiği durumda hangi yaptırım mekanizmasının uygulanacağı düzenlenmelidir.
- İhlalin Siyasi Etik Komisyonu tarafından tespit edilmesi durumunda uyarı, kınama, para cezası gibi yaptırımlardan en uygun olanının uygulanacağına dair hüküm konulması gerekir.

Komisyon

- Anayasa'da olduğu gibi, “yasama görevi tam zamanlı bir iştir”, ibaresinin Siyasi Etik Kodunda düzenlenmesi gerekir.
- Buradaki düzenleme “Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve dışarıdan atanan Bakanlar Kurulu üyelerinin yasama görevleri dışındaki görevlerden elde ettikleri aylık toplam gelir milletvekili maaşının %15'inden fazla olamaz” şeklinde olmalıdır.

Diğer Düzenlemeler

- **Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve dışarıdan atanan Bakanlar Kurulu üyeleri verecekleri konferanslar veya yapacakları konuşmalar karşılığında hiçbir ücret alamazlar.**
- **Seyahat giderleri milletvekilinin aldığı aylık maaşın %20'sini geçmemek kaydıyla konferans veya konuşma düzenleyen kurum veya kuruluş tarafından karşılanabilir.**

Hediye

- Türkiye’de hediye yasağıyla ilgili genel düzenleme 3628 Sayılı Yolsuzlukla Mücadele Kanunu’nun üçüncü maddesinde düzenlenmiştir.
- Buna göre; kamu görevlileri ve parlamenterler genel anlamıyla “Türk uyruğunda” olmayan herhangi bir özel veya tüzel kişi veya kuruluştan aldıkları belli bir değer üzerinde değere sahip hediyelerini kendi kurumlarına teslim etme zorunluluğunu getirdiği halde, Türk uyruğunda olan kişi ve kuruluşlardan kabul edilebilecek hediyeler ile ilgili bir düzenleme getirmemiştir.

Hediye

- Kanun Türk uyuşuna tabi gerçek veya tüzel kişi tarafından hediye verilmesi mevzusunu düzenlememektedir.
- Bu hükümlerin Türk uyuşuna tabi gerçek veya tüzel kişiler tarafından verilen hediyeleri de kapsayacak Şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

SONUÇ

- Demokrasimiz açısından, temel sorumluluk önce topluma sonra da siyasî partilere ve milletvekillerine düşmektedir.
- Milletvekilleri ve dışarıdan bakan olanlar;
- yaşamları, uğraşları, üslupları ve davranışları ile topluma örnek olmalı;
- erdemli ve ilkeli tavırları ile toplumun güvenini kazanarak demokrasimizin önünü açmalıdırlar.